

Villberga kyrkogård

Historik

Villberga kyrka tillkom i mitten av 1200-talet och tillhör därmed den romanska epokens slutskede. Den fick sina slagna tegelvalv och sakristia på 1300-talet. Kyrkan fullbordades exteriört på 1400-talet då vapenhuset tillkom. Kyrkan och kyrkogården ligger på en kulle med fin utsikt över slätten österut.

Kyrkogården består av en äldre del närmast kyrkan och en nyare del i öster som invigdes 1963. Den äldre delen omgärdas av en bogårdsmur som ursprungligen var murad med kalkbruk och försedd med tak av tjärade balkar. År 1750 uppmanades sockenborna att rappa och vitmena muren. Det är oklart hur mycket som genomfördes. Kring sekelskiftet 1900 lades muren om i etapper till en kallmur av gråsten.

Medeltida stigluckar som in- och utgångar till gamla kyrkogården finns kvar både i väster och öster med ålderdomliga blinderingar, tjärade spåntak och knoppar. Intill den östra stigluckan gjordes 1963 en öppning i muren som en breddad entré till den nya delen av kyrkogården. Fram till 1878 stod sockenmagasinet inne på kyrkogården och det hade en passage genom en grind i norra muren i närheten av det nuvarande bårhuset som uppfördes 1955. I den södra muren finns en öppning som leder till f.d. prästgården, numera kyrkcentrum med expedition och församlingshem. Klockstapeln från 1728 står norr om kyrkogårdsmuren.

Enligt församlingens beslut 1767 gällde det allmänna varvet som begravningskick vilket innebar att alla avlidna begravdes i löpande ordning oavsett släktskap, ung eller gammal, fattig eller rik. På 1830-talet finns noteringar om att tjälen ställde till problem på östra sidan varför man hade ett varv på västsidan under den kalla årstiden men återgick till öster när tjälen gick ur jorden. Principen om allmänt varv frångicks 1868 då organisten beviljades en "särskild" gravplats för sig och sin familj. På förekommen anledning beslöt därför kyrkostämman 1879 att enskilda gravplatser skulle upplåtas i det sydvästra hörnet. Priset bestämdes till 150 kronor, en jämförelsevis hög kostnad som senare reducerades. Skicket med enskilda gravplatser utökades i början av 1900-talet.

De första träden på kyrkogården planterades på 1830-talet med träd från Ekolsund

och Fånö. Träden har underhållits och ersatts och kyrkogården har en nästan fullständig trädkrans inom murarna. På den nya delen har mittgången en allé av rönnar.

Utvidgningen av kyrkogården påbörjades i slutet av 1950-talet efter ritningar av länsarkitekten Viking Göransson och hans medhjälpare Carl-Erik Nohldén. De hade tidigare ritat bårhuset på gamla kyrkogården. Utvidgningen ter sig idag överdimensionerad och den kommer sannolikt aldrig att tas i bruk fullt ut. Ännu 50 år efter invigningen är inte ens halva ytan ianspråktagen. För att rätt förstå planerna på 1950-talet finns skäl att påminna om att det då inte fanns några minneslundar inom Enköpings kommun – ett gravskick som idag används till 50 procent – och att befolkningsprognoserna allmänt i efterkrigstidens Sverige var optimistiska, även för tätorten Grillby och dåvarande Norra Trögds kommun. Samma arkitekter hade för övrigt några år tidigare ritat utvidgningen av Tillinge kyrkogård, som också blev väl tilltagen om än inte så mycket som i Villberga.

En nackdel med den nya delen av kyrkogården är dess terrassering som försvårar transporter och minskar tillgängligheten för rörelsehindrade. Minneslundan tillkom 1989 på den nya delen efter att kyrkorådet redan 1973 hos dåvarande kyrkliga samfälligheten begärt och fått bifall till att en lund skulle anläggas. Ett uppretat kyrkoråd påminde 1987 om att lunden fortfarande saknades! Länsstyrelsens tillstånd var inte heller klart. Efter ytterligare två år kunde den invigas. I sanningens namn ska tilläggas att kyrkorådet i Villberga började gravsätta stoft i "lunden" redan 1976! Fram till och med 2013 har 100 stoft gravsatts i lunden varav fem under 2013.

Gravplatser och gravskick

På Villberga kyrkogård finns 419 gravplatser varav 208 har gravrättsinnehavare. Det finns många återlämnade gravplatser varav en del har stora kulturhistoriska värden som gör att de ska bevaras för framtiden. Återlämnade gravplatser kan upplåtas på nytt när gravfridstiden på 25 år löpt ut.

Inom kyrkogården kan de tre vanligaste gravskicken erbjudas: kistgravplatser, urngravplatser och minneslund. Beslut har fattats i pastoratet om att även det fjärde, askgravplatser, ska tillkomma under de närmaste åren. Askgravplatser kan sägas vara ett mellanting mellan urngravplats och minneslund. Det har minneslundens fördelar att kyrkogårdsförvaltningen anlägger och sköter anläggningen där askgravplatser upplåts. Dessa upplåts med s.k. begränsad gravrätt som innebär att en bricka med den avlidnes namn och födelse- och dödsdatum sätts upp samt att gravrättsinnehavaren har rätt att själv smycka gravplatsen med snittblommor och ljus. En engångsavgift betalas vid upplåtelsen för förvaltningens skötsel under 25 år.

Som framgått finns det gott om plats för både kistgravplatser och urngravplatser på Villberga kyrkogård. Det sker en naturlig omsättning av gravplatser inom en kyrkogård. En gravrättsinnehavare kan när som helst återlämna gravplatsen. En anledning kan vara att gravfridstiden på 25 år går ut och inga fler i familjen ska gravsättas på den gravplatsen. Omflyttningarna i samhället kan också vara en orsak då anhöriga som bor på annan ort långt från Villberga känner att de inte längre kan sköta sin gravplats. Under de senaste fem åren har i genomsnitt drygt fyra kistgravplatser återlämnats på Villberga kyrkogård medan en kistgrav nyupplåtits vartannat år och en ny urngrav varje år.

Villberga kyrkogård innehåller en stor variation av gravplatser och gravvårdar. Även sedan grus på många gravplatser ersatts av gräs på 1970-talet återstår ganska många grustäckta gravplatser, vissa med stenramar och några med häckar. Öster och sydöst om kyrkan finns rester från det allmänna varvet. Sydöst om kyrkan finns påfallande många smidda gravanordningar, troligen utförda av lokala smeder. Inom den nya delen av kyrkogården tilläts inledningsvis endast liggande gravstenar. Detta övergavs och nu finns övervägande stående stenar.

Text: Mats O Karlsson
Foto: Kyrkogårdsförvaltningen,
Sandra Wallin, Ida Bjurström
Layout: Ida Bjurström

Enköpings pastorat
Kyrkogårdsförvaltningen
V Ringgatan 9
745 22 Enköping
Tel 0171-257 00
www.svenskakyrkan.se/enkoping

Svenska kyrkan
ENKÖPING